

**การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2***

**DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY STRENGTHENING PROGRAM OF
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF SMALL PRIMARY SCHOOL UNDER
THE OFFICE OF SISAKET PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA 2**

นิภาพร ชมภู¹, ธัชชัย จิตรนันท์²

Nipaporn Chompoo¹, Thatchai Chittanun²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education Mahasarakham University^{1,2}

Email : 65010581033@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความ
ต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ 2) พัฒนา
โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 266 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 คน
และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมิน
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ
ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่คาดหวัง
โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความต้องการจำเป็น เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย
ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้
การประเมินผลการเรียนรู้ การใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ และ 2) โปรแกรมเสริมสร้าง
สมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) แนวคิดของ
โปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และกระบวนการพัฒนา และ
5) การประเมินผล มี 4 โมดูล คือ 1) การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ 2) การจัดการ
เรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และ 4) การวัดและ
ประเมินผลการเรียนรู้ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม มีความ
เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การพัฒนาโปรแกรม; สมรรถนะครู; การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ABSTRACT

This research aims to 1) study the current situation, the desired situation, and the necessity of active learning management for teachers in small primary schools under the office of Sisaket primary education service area 2 and 2) design and evaluate a program to enhance the competency of active learning management for teachers in small primary schools under the office of Sisaket primary education service area 2. This research was a mixed-methods study. The sample consisted of 266 teachers, selected by stratified random sampling; 3 informants; and 5 experts. The research instruments included questionnaires, interview forms, and assessment forms. The statistics used for data analysis included percentage, arithmetic mean, standard deviation, and the necessity index (PNI_{Modified}).

The results of this study were as followings: 1) The general state of affairs is currently modest. All things considered; the ideal state is at its peak. Additionally, learner-centered learning management, media use, learning evaluation, activity design and learning plan preparation, and learning resource development are the essential demands, in order of least importance. 2) The program's components include 1) program idea, 2) program objectives, 3) material, 4) activities and development process, and 5) assessment. Its goal is to improve the active learning management skills of teachers in small primary schools. Learner-centered learning management, media use and learning resource development, learning measurement and assessment, and activity design and learning plan preparation are the four components. The findings of the assessment of the program's suitability and viability.

Keywords : Digital Leadership ; Teacher ; Program Development

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

โลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการเปลี่ยนแปลงของ Digital Revolution ที่มีการใช้อินเทอร์เน็ตเชื่อมต่อทางเครือข่ายในรูปแบบ Internet of Thing (IoT) และการเปลี่ยนแปลงของโลกในมุมมองของ VUCA World กล่าวคือ สถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมที่มีการผันผวนสูง ไม่แน่นอน มีความซับซ้อน ไม่ชัดเจน อีกทั้งปัจจุบันประชากรโลกกำลังเผชิญอยู่กับโรคระบาดโควิด-19 (Covid-19) ซึ่งเป็นปัจจัยเร่งที่ทำให้คนทำงานเห็นความสำคัญของการสร้างทักษะใหม่ ๆ ดังนั้น ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยพัฒนาภาคธุรกิจให้เติบโตและขับเคลื่อนเศรษฐกิจได้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อน การยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ การศึกษาถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพและมีสรรถนะให้พร้อมรับมือต่อแรงกดดันภายนอกของโลกที่กำลังเกิดขึ้นได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565)

การยกระดับคุณภาพการศึกษา ครู เป็นส่วนสำคัญในการทำให้การศึกษาในประเทศประสบความสำเร็จ และเป็นอาชีพที่มีส่วนช่วยให้การเรียนรู้และการเติบโตของเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นครูจึงเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการสร้างมาตรฐานการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิผล ประเด็นที่สำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี 2542 และแก้ไขครั้งที่ 4 ปี 2562 ได้ระบุถึงการพัฒนาศักยภาพทางการศึกษา โดยเฉพาะในมาตรา 52 ซึ่งเน้นให้กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทในการส่งเสริมนโยบายการพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ ทั้งการผลิตและการพัฒนาครูต้องดำเนินการด้วยคุณภาพและได้มาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยมีการดูแลและประสานงานกับสถาบันการศึกษาที่มีหน้าที่ในการผลิตและพัฒนาครู เพื่อให้พร้อมสรรพและมีประสิทธิภาพในการเตรียมบุคลากรใหม่และพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ต่อไปเรื่อย ๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดสมรรถนะครูไว้ 2 สมรรถนะ คือ สมรรถนะหลัก และสมรรถนะประจำสายงาน ซึ่งการจัดการเรียนรู้นับว่าเป็นหนึ่งในสมรรถนะประจำสายงาน สมรรถนะถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานที่รับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามความต้องการขององค์กร ในปัจจุบัน องค์กรทั้งในประเทศและต่างประเทศได้เริ่มนำสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้ตอบสนองต่อความท้าทายขององค์กรได้อย่างเหมาะสม (พชรวิทย์ จันทรศิริ, 2554)

การเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) คือวิธีการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจริง ในขณะที่ครูทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำความสับสน ให้แรงบันดาลใจ คำแนะนำ และดูแลนักเรียนรวมถึงการทำหน้าที่เป็นโค้ชและพี่เลี้ยงด้วย ค้นหาวิธีการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณค่า (Meaningful learning) ผู้เรียนสอบถามความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจตนเอง ใช้ความคิด และวิเคราะห์ด้วยสติปัญญา สร้างสรรค์ผลงานที่แสดงถึงความสามารถที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 มีทักษะด้านวิชาการ ชีวิต และวิชาชีพที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามระดับช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 จากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ปี พ.ศ. 2562-2564 พบว่า โรงเรียนที่ขับเคลื่อนด้วยกระบวนการ Active learning ทั้งโรงเรียนมีจำนวน 13,268 โรงเรียน ขับเคลื่อนเป็นบางส่วนจำนวน 6,106 โรงเรียน มีครูที่ได้รับการพัฒนาด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ Active learning จำนวน 238,721 คน และยังไม่ได้รับการพัฒนาจำนวน 27,126 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ได้ดำเนินการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูตามจุดเน้นที่ 6 ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่หลากหลายรูปแบบ (Active Learning) ได้ดำเนินการผ่านกลยุทธ์ที่ 3 ยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โดยมีการกำหนดตัวชี้วัด และเป้าหมายร้อยละของสถานศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ในปี 2566 เป็นร้อยละ 80 และในปี 2567 เป็นร้อยละ 85 ตามลำดับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 2 ได้ดำเนินการตามแผนกลยุทธ์โดยการ

อบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ครูมีสมรรถนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่เสมอ อีกทั้งยังมีการประกวดครูต้นแบบที่มีผลการปฏิบัติที่ดีเยี่ยมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงรุกจากครูต้นแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอีกด้วย

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันและความสำคัญ ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้ครูมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยสามารถพัฒนาชั้นเรียนได้ด้วยตนเองอย่างมืออาชีพ และสามารถนำกระบวนการเรียนการสอนไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

2.2 เพื่อออกแบบ และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

3. ประโยชน์ที่ได้รับการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ในการวางแผนออกแบบโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีความเหมาะสมกับโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

3.2 ได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ที่สามารถพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างมีประสิทธิภาพ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี มีระยะการวิจัยประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ได้องค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ด้านการใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ 4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ จากนั้นนำองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มาสร้างแบบสอบถามสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร คือ ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2567 จากทั้ง 120 โรงเรียน จำนวน 526 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 266 คน ได้มาโดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีผลการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ใช้เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) ซึ่งผลการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.80-1.00 มีค่าอำนาจจำแนกวิธี Item Total Correlation อยู่ระหว่าง 0.35-0.92 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach 'Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.95 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) และแปลผลโดยเทียบเกณฑ์ Midpoint ของ บุญชม ศรีสะอาด (2553)

ระยะที่ 2 การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยศึกษา Best Practices เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ จากครูต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 3 คน โดยกำหนดคุณสมบัติ คือ 1) เป็นครูต้นแบบตามนโยบายจุดเน้นของ สพฐ. 2) มีผลประเมินผลการเรียนของนักเรียนระดับ 3 ขึ้นไป ในรายวิชาที่สอน คิดเป็นร้อยละ 80 ขึ้นไป และ 3) สังกัดในโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมตามนโยบายจุดเน้นของ สพฐ. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning จึงนำผลที่ได้มาয়ร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 226 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวัง แสดงรายละเอียดดังตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่คาดหวังของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

องค์ประกอบของ สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			$PNI_{Modified}$	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ปฏิบัติ		
1) ด้านการออกแบบ กิจกรรมและจัดทำแผนการ เรียนรู้	2.73	1.11	ปาน กลาง	4.78	0.44	มากที่สุด	0.75	2
2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	2.68	1.10	ปาน กลาง	4.77	0.54	มากที่สุด	0.78	1

องค์ประกอบของ สมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่คาดหวัง			PNI _{Modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ การ ปฏิบัติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ปฏิบัติ		
3) ด้านการใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้	2.80	1.35	ปาน กลาง	4.67	0.57	มากที่สุด	2.80	4
4) ด้านการประเมินผลการ เรียนรู้	2.77	1.34	ปาน กลาง	4.72	0.50	มากที่สุด	0.71	3
รวมเฉลี่ย	2.74	1.23	ปานกลาง	4.73	0.51	มากที่สุด	0.73	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ =2.74, S.D.=1.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนสภาพที่คาดหวังของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.73, S.D.=0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น จากมากไปหาน้อย ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (PNI_{modified}=0.78) การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ (PNI_{modified}=0.75) การประเมินผลการเรียนรู้ (PNI_{modified}=0.71) และการใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ (PNI_{modified}=0.67) ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยผู้วิจัยดำเนินการศึกษา Best Practices เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากครุต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ครั้งนี้ ได้แก่ครูผู้สอน 1 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมเป็นผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 1 คน จาก 3 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้นจำนวน 3 คน ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 สรุปผลการสัมภาษณ์

การเสริมสร้างเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์
1) ด้านการออกแบบกิจกรรมและ จัดทำแผนการเรียนรู้	ครูต้องวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พร้อมศึกษา หลักสูตรและแนวทางการสอนแบบ Active Learning โดยกำหนด จุดมุ่งหมายการเรียนรู้ ออกแบบกิจกรรมและเครื่องมือที่สอดคล้องกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ หลังจากนั้นนำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้พัฒนา ผู้เรียน และบันทึกผลหลังการสอนเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการสอนใน ครั้งถัดไป

การเสริมสร้างเสริมสร้างสมรรถนะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์
2) ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ	ต้องให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูต้องสร้าง บรรยากาศการเรียนรู้ที่ปลอดภัย เพื่อให้ให้นักเรียนกล้าเรียนรู้ด้วยตนเอง การแสดงออกซึ่งความเป็นตนเอง ต้องมีสื่อการเรียนรู้และเทคนิคการ สอนที่เหมาะสมกับสมัยของผู้เรียน และสามารถกระตุ้นการอยากเรียนรู้ ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี
3) ด้านการใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่ง เรียนรู้	ครูควรเลือกใช้สื่อการเรียนรู้ที่ตรงกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เหมาะสม กับผู้เรียนซึ่งผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างกัน ส่วนการผลิตสื่อนั้น ครู ต้องศึกษาสภาพปัญหา จุดเด่นจุดด้อยของชั้นเรียนเพื่อเป็นประโยชน์ต่อ การออกแบบและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เมื่อมีการใช้สื่อเกิดขึ้น
4) ด้านการประเมินผลการเรียนรู้	ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้ ด้วยอบรม พัฒนานตนเองหรือการศึกษาด้วยตนเอง การวัดประเมินผลควรเป็นการ ประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

ผู้วิจัยนำผลจากการสัมภาษณ์ครูต้นแบบด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกี่ยวกับการพัฒนา
สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาทำการสังเคราะห์เพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนา
ประกอบการยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียน
ประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงพบว่า นำผลจากการสังเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกี่ยวกับการพัฒนา
สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังนี้

1. ด้านการออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ศึกษานโยบาย
การศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษา โครงสร้างรายวิชา
2) วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และจัดทำหน่วยการเรียนรู้ 3) ศึกษาวิธีการจัดการเรียนการ
สอนภายใต้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนแบบ Active learning 4) ศึกษาทำความเข้าใจ สำนว
วิเคราะห์ผู้เรียนถึงสภาพปัญหาการเรียนรู้และความชอบ ความสนใจส่วนตัวของผู้เรียนเก็บข้อมูลก่อน
นำมาวางแผนออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ 5) กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ให้สอดคล้อง
กับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ครอบคลุมพฤติกรรมการเรียนรู้ ทั้งด้านพุทธิพิสัย (K) ทักษะพิสัย
(P) และเจตพิสัย (A)

2. ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย 1) สังเกตและศึกษาผู้เรียน
เป็นรายบุคคล ทั้งความชอบความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน เป็นรายบุคคล
2) สร้างภาพแวดล้อมแห่งความไว้วางใจและปลอดภัย ก่อนเริ่มเรียนเสมอ 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่
หลากหลายตามความสนใจของนักเรียน และเน้นให้นักเรียนได้ลงมือทำด้วยตนเอง 4) จัดการเรียนรู้ที่
มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการสังคม การมี
ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของนักเรียน 5) ใช้สื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่ทันสมัยสอดคล้องกับยุคสมัย
ของผู้เรียนในปัจจุบัน 6) ใช้กลยุทธ์เพิ่มแรงจูงใจในการเรียน 7) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับ
การประเมินปรับปรุงแผนการเรียนรู้และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินตนเอง

3. ด้านการใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) สำรวจปัญหา วิเคราะห์จุดเด่น และจุดด้อย ในชั้นเรียนหรือคาบเรียนที่ ต้องการใช้และพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ 2) ศึกษาการพัฒนาการใช้และผลิตสื่อการสอนจากงานวิจัย การอบรม หรือการดูงานจากชั้นเรียนอื่น 3) ผลิตและเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนสอดคล้องกับเนื้อหา และช่วงวัยของผู้เรียน 4) เลือกใช้สื่อที่มีความหลากหลายและเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน 5) เลือกใช้สื่อที่อยู่ในกระแส และทันสมัย เพื่อสร้างความสนใจให้กับนักเรียน 6) ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดทำสร้างและผลิตสื่อ 7) ทดลองใช้สื่อ และเก็บข้อมูลพัฒนาปรับปรุง พัฒนาสื่อ แหล่งเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง 8) จัดทำทะเบียนสื่อและนวัตกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อสะดวกในการใช้จัดการเรียนรู้ 9) การบำรุงดูแลรักษาสื่อให้คงสภาพพร้อมใช้อยู่เสมอ

4. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนด 2) สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพสามารถวัดและประเมินผลได้ตรงตามวัตถุประสงค์ทั้งหมดที่ตั้งเอาไว้ 3) ออกแบบเครื่องมือวัดประเมินผลที่มีความหลากหลายครอบคลุมการประเมินพฤติกรรมของนักเรียนทุกด้าน 4) ขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัดและประเมินผล 5) ผู้เรียนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ 6) ปรับปรุงเครื่องมือวัดประเมินผลให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ 7) การนำผลการวัดและประเมินไปพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

จากนั้น ผู้วิจัยดำเนินการยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น ในระยะที่ 1 และการศึกษาBest Practices เกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู จากครูที่มีแนวปฏิบัติที่ดี มาพัฒนาเป็นโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู และจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของโปรแกรมของ ชำรง บัวศรี (2542) สุมิตรา พงศธร (2550) Boone (1992) Caffarella (2002) Charney และ Conway (2005) ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) แนวคิดของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และกระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผล โดยมีรายละเอียดของโปรแกรمدังนี้

ตารางที่ 3 โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	
แนวคิดของโปรแกรม	การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะครูเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ทักษะและองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต โดยการพัฒนาสมรรถนะของครูในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จะช่วยเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของครูให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามองค์ประกอบของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก	
เนื้อหา	โมดูล 1 การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ โมดูล 2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โมดูล 3 การใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ โมดูล 4 การประเมินผลการเรียนรู้
กิจกรรม	1. การเรียนรู้โดยการฝึกอบรม (Training) (4 ชั่วโมง) 2. การเรียนรู้โดยการศึกษาดูงาน (Site Visit) (8 ชั่วโมง) 3. การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Action Learning) (28 ชั่วโมง)
การประเมินผล	1. ประเมินผลจากการสังเกตจากการตอบคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2. ประเมินผลการนำเสนอผลงาน 3. ประเมินผลจากการติดตามการปฏิบัติงาน

หลังจากการดำเนินการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประเมินโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

รายการประเมิน	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. แนวคิดของโปรแกรม	4.80	0.40	มากที่สุด	4.40	0.80	มาก
1.1 ความเหมาะสมกับสภาพปัญหา	4.80	0.40	มากที่สุด	4.40	0.80	มาก
1.2 ความจำเป็นในการพัฒนา	4.80	0.40	มากที่สุด	4.40	0.80	มาก
2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม	5.00	0.00	มากที่สุด	4.20	0.87	มาก
2.1 มีความเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด	4.40	0.80	มาก
2.2 มีความชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด	4.00	0.89	มาก
3. เนื้อหา	4.80	0.40	มากที่สุด	4.20	0.83	มาก
3.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.49	มากที่สุด	4.20	1.00	มาก
3.2 ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นในการพัฒนาตามโมดูล 1-4	4.80	0.40	มากที่สุด	4.00	0.89	มาก
3.3 การจัดเรียงลำดับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด	4.40	0.80	มาก
4. กิจกรรม และกระบวนการพัฒนา	4.80	0.40	มากที่สุด	4.40	0.56	มาก
4.1 สอดคล้องกับวัตถุประสงค์	4.60	0.49	มากที่สุด	4.40	0.80	มาก
4.2 ครอบคลุมเนื้อหาที่จำเป็นในการพัฒนาตามโมดูล 1-4	4.80	0.40	มากที่สุด	4.20	0.75	มาก
4.3 การจัดเรียงลำดับเนื้อหา	5.00	0.00	มากที่สุด	4.60	0.49	มากที่สุด
5. การประเมินผล	4.30	0.78	มาก	4.10	0.83	มาก
5.1 ตรงตามวัตถุประสงค์ของ โปรแกรม	4.20	0.75	มาก	4.20	0.75	มาก
5.2 ครอบคลุมทุกกระบวนการฝึกอบรม	4.40	0.80	มาก	4.00	0.89	มาก
โดยรวมเฉลี่ย	4.74	0.40	มากที่สุด	4.26	0.78	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.74$, $S.D.=0.40$) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.26$, $S.D.=0.78$)

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษาศึกษาสภาพที่เป็นจริง สภาพที่คาดหวัง และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยสภาพที่เป็นจริงของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลาง อาจเนื่องจาก ครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่ต้องรับผิดชอบการสอนในหลายวิชา และในบางโรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนแบบควบชั้นเรียนอาจทำให้ครูออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้ยากขึ้น ดังที่ นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบ Active Learning ต้องใช้เวลาในการวางแผนและเตรียมการมาก ดังนั้น หากครูมีงานต้องทำมากเกินไป พวกเขาอาจไม่มีเวลาใช้แนวทางการเรียนรู้แบบ Active Learning นอกจากนี้ ครูหลายคนยังคงเน้นที่บทเรียนจากหนังสือเรียนเป็นหลักและยึดติดอยู่กับวิธีการสอนแบบดั้งเดิม เช่น การบรรยาย ซึ่งหมายความว่าพวกเขาอาจไม่เข้าใจเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งสนับสนุนการสอนที่ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้แบบ Active Learning อย่างเต็มที่ เพื่อทำเช่นนี้ ครูควรใช้วิธีการต่างๆ เพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ เช่น ทักษะการคิด การทำงานเป็นทีม กิจกรรมลงมือปฏิบัติ และการแก้ปัญหา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้แบบ Active Learning ดังที่ ชรินทร์น สีสเสมอ และคณะ (2555) กล่าวว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ในส่วนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้บริหารบางส่วนยังไม่ตระหนักในการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ขาดการวิเคราะห์หลักสูตรที่ชัดเจน จึงทำให้วางแผนงานด้านวิชาการมีปัญหา ส่งผลให้สภาพที่เป็นจริงของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล สุปัญญาบุตร (2562) ที่ได้พบว่า สภาพที่เป็นจริงของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่คาดหวังของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า 1) ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีมุ่งมั่น และความสนใจที่จะพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของตนเองให้ดียิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุผลตามที่โรงเรียนได้ตั้งเป้าหมายไว้ ดังที่ชูชัย สมितिไกร (2552) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาสมรรถนะจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงระดับความรู้ ทักษะและความสามารถของตนเองว่าอยู่ในระดับใด และจำเป็นที่จะต้องพัฒนาในเรื่องใดบ้าง และสมรรถนะจะช่วยให้การหล่อหลอมสมรรถนะขององค์การประสบผลสำเร็จรวดเร็วยิ่งขึ้น 2) ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นรูปแบบการสอนที่ถูกกล่าวถึงและเป็นที่สนใจในระบบการศึกษาของไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาเป็นนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงในปิงบประมาณ พ.ศ. 2567 นโยบายที่ 2 การยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อส่งเสริมพหุปัญญาให้กับนักเรียน โดยเน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในรูปแบบ Active Learning (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ

อภิวาส โปธิตาทอง (2563) ได้พบว่า สภาพที่คาดหวังโดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด และลำดับความต้องการจำเป็นของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ลำดับที่ 2 ด้านการออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ ลำดับที่ 3 ด้านการประเมินผลการเรียนรู้ และลำดับที่ 4 ด้านการใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ ความต้องการจำเป็นของด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมาเป็นลำดับที่ 1 เนื่องจากครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาปี 2542 ซึ่งสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูเป็นสมรรถนะที่ครูควรพัฒนาให้เกิดขึ้นกับตัวเองมากที่สุดและควรนำมาพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน ดังที่วัฒนาพร ระเบียบ ทุกข์ (2542) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า เป็นวิธีการสำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เนื่องจากเป็นวิธีการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ได้เรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของผู้เรียนและได้พัฒนาศักยภาพเต็มที่ ดังนั้นสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงเป็นความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1

6.2 ผลการออกแบบ และประเมินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยสรุปว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 1) แนวคิดของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) Module ประกอบด้วย การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 4) กิจกรรม และกระบวนการพัฒนา ประกอบด้วย การเรียนรู้โดยการฝึกอบรบ การเรียนรู้โดยการศึกษาดูงาน และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง และ 5) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย การประเมินผลจากการสังเกตจากการตอบคำถามการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมินผลการทำงาน และการประเมินผลจากการติดตามการปฏิบัติงาน โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและความเป็นไปได้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรม โดยได้ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรม 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การประเมินความต้องการจำเป็นในการฝึกอบรม 2) การวางแผนในการออกแบบและจัดทำโปรแกรม 3) การกำหนดวัตถุประสงค์ของโปรแกรม 4) การสร้างโปรแกรมเพื่อใช้ในการฝึกอบรม 5) การนำโปรแกรมมาใช้ และ 6) การประเมินผลหลังจบโปรแกรม และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรมวิเคราะห์องค์ประกอบของโปรแกรมได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) แนวคิดของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) เนื้อหา 4) กิจกรรม และกระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผล จึงได้ดำเนินการสร้างโปรแกรมขึ้นมา ซึ่งผู้วิจัยได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่ออกแบบมาจากการนำองค์ประกอบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กับแนวคิด ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติให้ได้ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายภายใต้บริบทของสถานศึกษาขนาดเล็ก เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในโปรแกรม

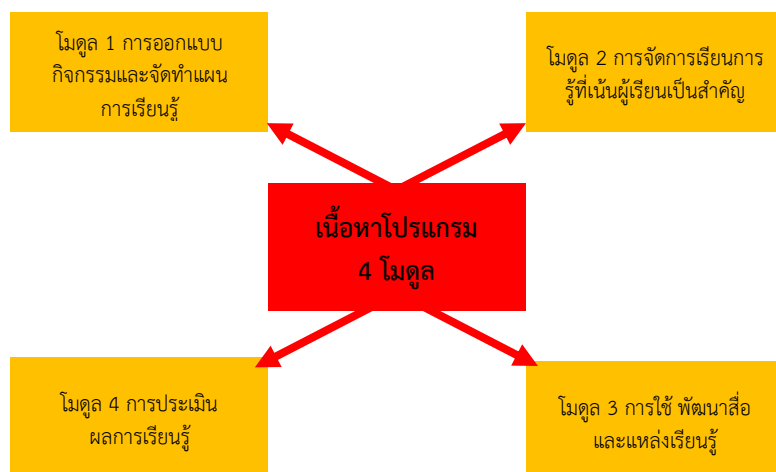
7. องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยได้องค์ความรู้ที่ได้รับ คือ โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีองค์ประกอบของโปรแกรดังนี้

1. แนวคิดของโปรแกรม ประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี ความสำคัญ และความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของโปรแกรม เพื่อพัฒนาคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของครูให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะในการจัดกระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

3. เนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ 1) โมดูล 1 การออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ 2) โมดูล 2 การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) โมดูล 3 การใช้ พัฒนาสื่อ และแหล่งเรียนรู้ และ 4) โมดูล 4 การประเมินผลการเรียนรู้

ภาพที่ 1 เนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

4. กิจกรรม ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ได้แก่ 1) การเรียนรู้โดยการฝึกอบรม (Training) (4 ชั่วโมง) 2) การเรียนรู้โดยการศึกษาดูงาน (Site Visit) (8 ชั่วโมง) และ 3) การเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง (Action Learning) (28 ชั่วโมง)

5. การประเมินผล ประกอบด้วย 3 วิธีการ ได้แก่ 1) การประเมินผลจากการสังเกตจากการตอบคำถาม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) การประเมินผลการนำเสนอผลงาน และ 3) การประเมินผลจากการติดตามการปฏิบัติงาน

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จึงควรขยายผลสู่สถานศึกษา และพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูให้เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 ควรเร่งรัดในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ครูผู้สอนมีสมรรถนะในด้านนี้เพิ่มมากขึ้น และสามารถนำความรู้ ทักษะไปพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8.2.2 ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการออกแบบกิจกรรมและจัดทำแผนการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นสมรรถนะด้านที่ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีความประสงค์ที่จะพัฒนามากที่สุด

8.2.3 ครู หรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีบริบทใกล้เคียงสามารถนำโปรแกรมนี้ไปพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูและปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรภายในสถานศึกษาได้

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

8.3.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการใช้วิธีในการพัฒนาที่แตกต่างและหลากหลายมากขึ้นเพื่อเปรียบเทียบผลการพัฒนาและหาวิธีการที่ทำให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

8.3.2 ควรศึกษารูปแบบโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู หรือวิธีการพัฒนาครูในรูปแบบอื่น เพื่อจะได้มีโปรแกรมพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่มีความหลากหลาย และมีประสิทธิภาพ

9. บรรณานุกรม

- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วารสารวิชาการแสงอีสาน. 16(2). 266-280.
- ชรินทร์ สีสเมอ และคณะ. (2555). สภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 6(1). 30-38.
- ชูชัย สมितिไกร. (2552). การสรรหาคัดเลือกและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วีพริ้น.
- ธำรง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบ active learning. กรุงเทพฯ : ทริปปี้ล เอ็ดดูเคชั่น จำกัด.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). **การวิจัยเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ. (2554). **การพัฒนาสมรรถนะทางการบริหาร**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). **สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2564 (IMD 2021)**. สืบค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2566. จาก <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1985-file.pdf>
- สุมิตรา พงศธร. (2550). **สรุปเรื่องของหลักสูตร**. สภาการศึกษาคาทอลิกแห่งประเทศไทย. 2(79). 15-23.
- Boone, E.I. (1992). **Developing Programmer in Adult Education**. New Jersey : Practice Hall.
- Caffarella, R. (2002). **Planning Program for Adult Learner: A Practice Guide for Educators, Trainer and Staff Developer**. San Francisco : Jossey-Bass Publisher.
- Charney, C. and Conway, K. (2005). **The trainer's tool kit**. New York : AMACOM.